תוספתא · מהדורת ליברמן · סדר מועד

תוספתא פסחים (ליברמן)

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספתא פסחים (ליברמן)

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספתא-פסחים-ליברמן/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 5
פרק ג 8
פרק ד 11
פרק ה 14
פרק ו 15
פרק ז 17
פרק ח 20
פרק ט 22
פרק י 25

פרק א

א אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר. אין בודקין לאור החמה, ולא לאור הלבנה, אלא לאור הנר, לפי שבדיקת הנר יפה מרובה, אע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר, והיה בעת ההיא אחפש את ירושלם בנרות ואו' נר אלים נשמת אדם.

ב בית שמיי או' שתי שורות על פני כל המרתף, שורה החיצונה הרואה את הפתח, והעליונה הרואה את הקורות, אבל שלמטה הימנה ושלפנים הימנה אין צריך בדיקה. בית הלל אומ' שורה החיצונה היא העליונה, הרואה את הפתח ואת הקורות, שלמטה הימנה, אבל שלפנים הימנה אין צריך לבדוק.

ג חורי הבית העליונים והתחתונים, היציע, והדות, וגג הבית, וגג המגדל, בית התבן, בית הבקר, ובית העצים, ובית האוצרות, אוצרות של יין, אוצרות של שמן, ואוצרות של תבואה, אינו צריך לבדוק. רבן שמעון בן גמליאל או' מטה החוצצת את כל הבית, והיו תחתיה עצים ואבנים, בודק צד החיצון ואין צריך לבדוק את צד הפנימי.

ד היוצאין בשיארה והמפרשין בספינה לפני שלשים יום, אין צריך לבדוק, בתוך שלשים יום, בודק ומשכים והולך לדרכו. ר' יהודה או' משם רבן גמליאל שתי חלות של תודה פסולות, ומונחות על גג האיסטבה, כל זמן שהן מונחות כל העם אוכלין חולין, ניטלא אחת מהן, כל העם אוכלין תרומה, ניטלו שתיהן שורפין אילו ואילו.

ה שורפין תרומה תלויה טמאה וטהורה כאחד דברי ר' מאיר, וחכמים אומ' תלויה בפני עצמה, טהורה בפני עצמה, וטמאה בפני עצמה. אמ' ר' שמעון לא נחלקו ר' ליעזר ור' יהושע על הטהורה ועל הטמאה ששורפין זו בפני עצמה וזו בעצמה, על מה נחלקו על התלויה ועל הטמאה, שר' ליעזר או' תישרף זו בעצמה וזו בעצמה, ור' יהושע או' שתיהן כאחת.

ו אמ' ר' יוסה אין הנדון זה דומה לראיה, בשר שנטמא בולד הטומאה עם בשר שנטמא באב טומאה שניהן טמאין, אלא שזה טמא טומאה חמורה וזה טמא טומאה קלה, וכן שמן שנפסל בטבול יום בנר שניטמא טמא מת שניהן טמאין, אלא שזה טמא טומאה חמורה וזה טומאה קלה, ואני אומ' ששורפין תרומה שניטמאת בולד טומאה עם תרומה שניטמאת באב הטומאה, אע"פ שמוסיפין לה טומאה על טומאתה, ותלויה וטמאה אומ' אני שהתלויה טהורה, אם נשרפת עם הטמאה נמצאת זו מטמאתה. בית שמיי אומ' אין שורפין בשר טהור עם בשר טמא, ובית הלל מתירין.

ז בראשונה היו אומ' אין מוכרין חמץ לנכרי, ואין נותנין לו במתנה, אלא כדי שיאכלנו עד שלא תגיע שעת הביעור, עד שבא ר' עקיבא ולמד שמוכרין ונותנין מתנה אף בשעת

הביעור. אמ' ר' יוסה אילו דברי בית שמיי ואלו דברי בית הלל, הכריע ר' עקיבא לסייע דברי בית הלל.

ח האוכל חמץ אחר חצות, וחמץ שעבר עליו הפסח, הרי זה בלא תעשה ואין בו כרת דברי ר' יהודה, וחכמים או' כל שאין בו כרת אין בו בלא תעשה.

ט האוכל כזית חמץ בפסח, חייב על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת ועל לא הודעו אשם תלוי.

י האוכל תרומה חמץ בפסח, אין משלם דמי עצים לכהן. אמ' ר' יוחנן בן נורי נמתי לו לר' עקיבא מפני מה האוכל תרומת חמץ בפסח אין משלם דמי עצים לכהן, מה נשתנית זו משאר ימות השנה, שבשאר ימות השנה משלם דמי עצים לכהן. אמ' לי לא אם אמרת בשאר ימות השנה, שאע"פ שאין לו בה היתר אכילה יש לו בה היתר עצים, תאמר בזו שאין לו בה היתר אכילה ולא היתר עצים. למה זה דומה, לתרומת תותים ואבטיחים ומלפפונות שניטמאת, שאין לו בה לא היתר אכילה ולא היתר עצים. במי דברים אמורים בתרומה שהפרישה חמץ קודם לפסח לשום תרומה, אבל המפריש תרומה חמץ בפסח אינה תרומה.

יא האוכל קדש חמץ בפסח בשוגג, משלם קרן וחומש ואשם ודיי ואשם תלוי, במזיד, פטור. במי דברים אמורים בקודש שהפרישו חמץ קודם הפסח, שהוא קדש, אבל המקדיש קודש חמץ בפסח, אינו קודש.

יב אחד האוכל, ואחד ממחה ושותה. אכל וחזר ואכל, וחזר ואכל, אם יש מתחלת אכילה ראשנה עד סוף אכילה אחרונה כדי אכילת פרס, מצטרפין, ואם לאו, אין מצטרפין. שתה וחזר ושתה, אם יש מתחלת שתייה ראשונה עד סוף שתייה אחרונה כדי שתייה רביעית, מצטרפין, ואם לאו, אין מצטרפין. חמץ של נכרי מותר אחר הפסח מיד. רבן שמעון בן גמליאל ור' ישמעאל בי ר' יוחנן בן ברוק' אומ' אף של הקדש מותר אחר הפסח מיד.

פרק ב

א (בכי"ע אין כאן פרק חדש) חמץ של כותיים מאימתי מותר אחר הפסח, של בעלי בתים אחר שלש שבתות של אפייה, ושל נחתומין בכפרים עד שלשה ימים, ובכרכין עד שלשה תנורין. ר' שמעון בן לעזר או' כשאמרו של בעלי בתים אחר שלש שבתות של אפייה, אם היה בעל הבית או שמסיא את בנו ואפה בשלשה תנורין זה אחר זה, מותר, ושאמרו

של נחתומין בכפרים עד שלשה ימים, אם נדחק ואפה בשלשה תנורין זה אחר זה אפי' ביום אחד, מותר.

ב ר' שמעון אומ' אף כשאמרו של נחתומין בכרכים עד שלשה תנורים אסו' עד שלשה ימים, שמשחרית היה בודה לו שאר כל אותו היום. במי דברים אמורים בזמן שלא עשו את פסחיהן עם ישראל, או שהקדימו יום אחד, אבל אם עשו פסחיהן עם ישראל, או שעכבו אחר ישראל יום אחד, חמצן מותר אחר הפסח מיד.

ג מצה של כותיים מותרת, ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח, ור' לעזר אוסר, לפי שאין פקיעין בדקדוקי מצה. רבן שמעון בן גמליאל או' כל מצוה שהחזיקו בה כותים הרבה מדקדקין בה יותר מישראל.

ד חמיצן של עוברי עבירה מותר אחר הפסח מיד, מפני שמחליפין את השאר.

ה המליי של ישראל, ופועלי גוים עושין לתוכו, ומצאו בו חמץ אחר הפסח, אסור בהנאה ואין צריך לומ' באכילה.

ו המליי של גוים, ופועלי ישראל עושין לתוכו, ומצאו בו חמץ אחר הפסח, מותר באכילה, ואין צריך לומ' בהנאה.

ז חנות של ישראל, ופועלי גוים עושין לתוכה, ומצאו בה חמץ אחר הפסח, אסור בהנאה, ואין צריך לומר באכילה.

ח חנות של גוים, ופועלי ישראל עושין בתוכה, ומצאו בה חמץ אחר הפסח, מותר באכילה, ואין צריך לומ' בהנייה.

ט נכרי שהלוה את ישראל על חמיצו, אמ' לו אם לא באתי עד הפסח הרי הוא מכור לך, מותר באכילה, ואין צריך לומ' בהנאה.

י ישראל שהלוה את נכרי על חמיצו, ואמ' לו אם לא באתי קודם לפסח הרי הוא מכור לך, אחר הפסח אסור בהנאה, ואין צריך לומ' באכילה.

יא נכרי שבא לביתו של ישראל וחמץ בידו, אין זקוק לו לבערו. הפקידו אצלו, חייב לבער. ייחד לו בית בפני עצמו, אין זקוק לו.

יב ישראל וגוי שהיו באין בספינה וחמץ ביד ישראל, הרי זה מוכרו לנכרי, ונותנו במתנה, וחוזר ולוקח ממנו לאחר הפסח, ובלבד שיתנו לו במתנה גמורה.

יג רשיי ישראל שיאמר לנכרי עד שאתה לוקח במנה קח במאתים, שמא אצטרך ואבוא ואקח ממך אחר הפסח.

יד משכיר ישראל חמורו לנכרי להוליך עליו חמץ ממקום למקום. מצא חמץ בדרך, אם רבה חמץ מותר, ואם לאו, אסור.

טו מעשה ברבן גמליאל שהיה מהלך מעכו לכזיב, מצא גלוסקין אחד בדרך, אמ' לעבדו, טבי, טול את הגלוסקין. ראה גוי אחד, אמ' לו, מבגאי, טול גלוסקין זה. רץ אחריו ר' לעיי, אמ' לו מה טובך, אמ' לו מעיירות הללו של בורגנין אני, אמ' לו מה שמך, אמ' לו מבגאי, אמ' לו מכירך רבן גמליאל מימיו, אמ' לו לאו. מיכן למדנו שכיון רבן גמליאל ברוח הקדש, ומדבריו למדנו שלשה דברים למדנו שחמץ של נכרי אחר הפסח מות' מיד, ואין מעבירין על האוכלין, והולכין אחר רוב הולכי דרכים.

טז הגיע לכזיב, בא אחד ושאל לו את נדרו, אמ' לזה שעמו כלום שתינו רביעית יין האיטלקי, אמ' לו הן, אמ' לו אם כן הטיל עמנו עד שנפוג את יינינו, והלך עמהן עד שהגיעו לסולמה של צור, כיון שהגיעו לסולמה של צור ירד מן החמור ונתעטף, וישב והתיר לו נדרו. ודברים הרבה למדנו באותו היום, למדנו שרביעית יין משכרת, והדרך מפיגה את היין, ואין מורין שתויי יין, ואין מפירין נדרים לא רכובין ולא מהלכין ולא עומדין, אלא עטופין ויושבין.

יז ר' יוחנן בן נורי אומ' אף הקרמית אדם יוצא בה ידי חובתו.

יח יוצאין במעשר שני בירושלם, אבל לא בבכורים. מה הפריש בין מעשר שיני לבכורים? מעשר שני יש לו היתר אכילה בגבולין, בכורין אין להן היתר אכילה בגבולין.

יט יוצאין ברקיק השרוי, ובמבושל [שלא נימוח דב' ר' מאיר. ר' יוסי או' יוצאין ברקיק השרוי, ואין יוצאין במבושל] אע"פ שלא נמוח. יוצאין בספגנין הנעשין באור, ואין יוצאין בספגנין הנעשין בחמה, ואין עושין ספגנין בחמה בפסח. יוצאין בסריקין בין מצויירין ובין אין מצויירין, ואין עושין סריקין מצויירין בפסח. אמ' ר' יהודה שאל ביתוס בן זונן לחכמים, מפני מה אין עושין סריקין מצויירין, אמרו לו מפני שהאשה שוהא עליהן ומחמצתן. אמ' להן אם כן ייעשו בדפוס, אמרו לו יאמרו כל הסריקין אסורי', סריקי ביתוס מותרין. ר' יוסה או' עושין סריקין כמין רקיקין, ואין עושין סריקין כמין גלוסקאות.

כ אין יוצאין בחליט, ולא בחמעיסה, ולא בספגנין, ולא בדבשנין, ולא באסקריטין, אבל ממלא כריסו מהן, ובלבד שיאכל כזית מצה באחרונה.

כא יוצאין במצה מתובלת, בין שנתבלה באלפס בין שנתבלה בקדירה. יוצאין בחררה, ובמצה ישנה, ובלבד שעשאה מתחלה לשום פסח. ר' יהודה בן בתירה אומ' יוצאין בחזרת, ובחרול. ר' ישמעאל בי ר' יוחנן בן ברוקה או' כל שיש לו סרף אין יוצאין בו. ר' יהודה או' כל שמכסיף יוצאין בו. יוצאין בהן בין לחין, בין כמושין, ואין יוצאין בהן יבישין, ר' מאיר או' אף יוצאין בהן יבישין. ר' צדוק או' אף יוצאין בהן כבושין.

כב החזרת והמצה והפסח לילי יום טוב הראשון חובה, ושאר ימים רשות, ר' שמעון או' לאנשים חובה, לנשים רשות. הלל הזקן היה כורכן שלשתן זה בזה ואוכלן. מאימתי אוכלן משתחשך, לא אכלן משתחשך, אוכלן כל הלילה. לא אכלן כל הלילה, לא יאכלם מעתה. החזרת והמצה והפסח אינן מעכבין זה את זה.

פרק ג

א (פ"ב בכי"ע) בצק שבסדיקי עריבה, עשאו לחזוק אין חוצץ, ואם לאו, הרי זה חוצץ, ואם יש כזית במקום אחד, בין כך ובין כך הרי זה חוצץ. היה כחצי זית מיכן וכחצי זית מיכן וכמין חוט באמצע, אם ניטלין שלשתן כאחד הרי זה צריך לבער, ואם לאו, אין צריך לבער.

ב עריבת העבדנין שנתן לתוכה קמח שלשה ימים קודם לפסח, הרי זה צריך לבער, אחרים אומ' כיון שנתן לתוכה עורות אין צריך לבער.

ג הקילור, והאספלנית, ורטייה, שנתן לתוכה קמח, אין צריך לבער. מלוגמא שנסרחה, אין צריך לבער. המסית שנתן לתוכה קמח, הרי זו אסורה. חלות בצק שעיפשו, או שיבשו, הרי אלו אסורות.

ד חמץ שירד לתוך הבור, הרי היא כמבוער. ר' יוסה בי ר' יהודה או' קמח קלי שירד לתוכו דלף, אין בו משום חמוץ. השורה חטין ושעורין במים והחמיצו, הרי אילו אסורות. ר' יוסה או' השורה שעורין במים ונתבקעו, הרי אילו אסורות, ובחומץ, בין כך ובין כך מותר, מפני שהחומץ צומתן.

ה אין לשין את המצה ברותחין, מפני שהן חולטין, ולא בפושרין, מפני שמחמיצין, אבל לשין אותה בצונן. אין לשין את העיסה בשאר משקין, ואם לש, אופה מיד, ור' מאיר אוסר. אבל מקטפין אותה בכולן.

ו מי תשמישו של נחתום שופכין אותן במקום האישבורן, ואין שופכין אותן במקום קטפריס, מפני שמתכנסות ובאות לידי חמוץ.

ז האשה שכינסה מי תשמישו של נחתום ללוש בהן למוצאי יום טוב, הרי אילו אסורין. יתר על כן היו נשים נוהגות שלא היו לשות במוצאי יום טוב בחמין שהוחמו ביום טוב, אמ' לו ר' ליעזר לר' יהושע היאך אתה או' שמפרישין חלה בטומאה ביום טוב, והכתו' [אומר] שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם. אמ' לו ר' יהושע הרי הוא אומ' אך אשר יאכל לכל נפש. אמ' לו ר' ליעזר עד אין הדבר שקול, מי מכריע? אמ' לו ר' יהושע

אני אכריע, כשאני עושה בידי, נמצאתי עובר על לא תעשה והרי היא בידי, כשאני מניחה כמות שהיא, נמצאתי עובר על לא תעשה ואינה בידי.

ח וחכמים אומ' שלש נשים עסיקות בבצק, אחת לשה, ואחת מקטפת, ואחת אופה. לשה, היא מקטפת, ואחרת לשה תחתיה. מקטפת, היא אופה ואחרת מקטפת תחתיה, הואיל ושלשתן עסיקות בו, וכולן חוזרות חלילה, אינו בא לידי חימוץ. כמה היא שיעור העיסה. ר' ישמעאל בי ר' יוחנן בן ברוקה אומ' בחטין עד שלשת קבין, ובשעורין עד ארבעת קבין, וכל זמן שהאשה עסוקה בו אינו בא לידי חמוץ, ר' נתן אומ' משם ר' ליעזר חלוף הדברים.

ט ארבעה עשר שחל להיות בשבת מבערין את הכל מלפני השבת, ואופה לו מצה מערב שבת.

י תרומה טהורה וטמאה מבערין אותן מלפני השבת דברי ר' מאיר, וחכמים אומ' בזמנן, תרומה טהורה וטמאה מבערין בשבת.

יא ר' לעזר בי ר' צדוק אומ' תרומה מלפני השבת, שאוכליה מועטין, וחולין בשבת, שאוכליהן מרובין. אמ' ר' לעזר בי ר' צדוק פעם אחת היינו יושבין לפני רבן גמליאל בבית המדרש בלוד, ובא זונן הממונה ואמ' הגיע עת לבער החמוץ, הלכתי אני ואבא לבית רבן גמליאל וביערנו את החמץ.

יב אי זה צופה, הרואה ואינו מפסיק. מיכן אתה אומ' ההולך לשחוט את פסחו, ולמול את בנו, ולוכל סעוד' אירוסין בבית חמיו, ונזכר שיש לו חמץ בתוך הבית, אם יש לו שהות כדי שיחזור חוזר, ואם לאו, אין חוזר. ר' שמעון בן לעזר או' כל סעודה שאינה לשם מצוה אין חבר רשיי לאכל הימנה.

יג אם עיבר את הצופים, שורפו במקומו, ואם לאו, חוזר ושורפו לפני הבירה מעצי המערכה, הוי לא אמרו לחזור, אלא להקל עליו. עד כמה הן חוזרין, בן בתירא או' עד כשני ביצים, ולא מצינו לו חבר. רצה לשורפו לפני הבירה מעצי עצמו, או על גגו מעצי המערכה, אין שומעין לו.

יד מקום שנהגו להחזיר את הקדושין מחזיר, מקום שנהגו שלא להחזיר אין מחזירין.

טו מקום שנהגו לעשות מעמד ומושב עושין, מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין. אין מעמד ומושב פחות משבעה פעמים.

טז מקום שנהגו לשאול שלום אבלים בשבת שואלין, מקום שנהגו שלא לשאול אין שואלין. מקום שנהגו להיות אבלים הולכין לאחר המטה הולכין, מקום שנהגו שלא לילך אין הולכין.

יז מקום שנהגו להדליק את הנר לילי יום הכפורים מדליקין, מקום שנהגו שלא להדליק אין מדליקין. ר' שמעון בן לעזר אומ' מדליקין בפונדקאות ובבית המים. כשאמרו מדליקין וכשאמרו אין מדליקין לא אמרו אלא מפני הרגל דבר אחר.

יח מקום שנהגו לעשות מלאכה במחובר לקרקע עד חצות עושין, מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין. מאימתי ארבעה עשר אסור במלאכה, ר' ליעזר בן יעקב אומ' מאור ארבעה עשר, ר' יהודה או' משתנץ החמה. אמ' ר' ליעזר בן יעקב היכן מצינו יום שמקצתו אסור בעשיית מלאכה ומקצתו מותר, אמ' לו ר' יהודה הוא יוכיח על עצמו, שמקצתו אסור בחמץ ומקצתו מותר. וחכמים או' אף במקום שאמרו אין עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות, שלש אומניות עושין, החייטין, והספרין והכובסין. החייטין, שכן הדיוט תופר כדרכו במועד, הספרין, שכן נזיר, ומצורע, ומי שעלתה לו מכה בראשו, מספרין במועד, הכובסין, שכן הבאין מחוץ הים וממדינת הים מכבסין. ר' יוסה בי ר' יהודה או' אף הרצענין, שכן עולי רגלים מתקנין מנעליהן וסנדליהן במועד. זבל שבאמצע מסלקין אותו לצדדין, שברפת, ושבחצר, מוציאין אתו לאשפה.

יט ששה דברים עשו אנשי יריחו, שלשה כרצון חכמים, ושלשה שלא כרצון חכמים. אילו כרצון חכמים, מרכיבין דקלים בערבי פסחים כל היום, וכורכין את שמע, וקוצרין לפני העומר. ואילו שלא כרצון חכמים, מתירין גיזיות של הקדש, ואוכלין נשרים בשבת, ונותנין פיאה לירק. אמ' ר' יהודה אם כרצון חכמים הן עושין יהו כל אדם עושין כן, אלא שלשה מיחו בידן, ושלשה לא מיחו בידן. אילו שלא מיחו בידן, מרכיבין דקלים בערבי פסחים, וכורכין את שמע, וגודשין וקוצרין לפני העומר, ולא מיחו בידן. אילו שמיחו בידן, מתירין גזוזיות של הקדש, ואוכלין נשרים בשבת, ונותנין פיאה לירק. כיצד כורכין את שמע, אומ' שמע ישראל וגו', ולא היו מפסיקין, ר' יהודה או' מפסיקין היו, אלא שלא היו אומ' ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

כ כיצד נותנין פיאה לירק, לא היו נותנין אלא ללפת ולקפלט, מפני שלקיטתן כאחד, ר' יוסה אומ' אף לכרוב. אמ' ר' יוסה מעשה בבנו של בן נבו היין שנתן אביו פאה ללפת ובא ומצא עניים על פתח גינתו, אמ' להם, בניי, לא נחוש לדברי חכמים? השליכו מה שבידכם. והשליכו מה שבידן, ונתן להם כפלים במעשר, ולא שהיתה עינו צרה, אלא שחש לדברי חכמים.

כא כיצד אוכלין נשרים בשבת, שהיו פותחין גנותיהן ופרדסותיהן לעניים, שהיו בשני בצרות, והיו עניי ישראל נכנסין ואוכלין נשרים מתחת תמרים בשבת.

כב כיצד מתירין גזוזיות של הקדש, אמרו להם, אי אתם מודים לנו שגידולי הקדש אסורין? אמרו להם, אבותינו כשהקדישו לא הקדישו אלא קורות עצמן, מפני שבעלי אגרוף באין ונוטלין אותן בזרוע.

פרק ד

א הביא אשמו ולא הביא גזילו, לא יהא ממרס בדמו עד שיביא גזילו, אלא תעבר צורתו, ויצא לבית השריפה. הביא אשמו ולא הביא מעילתו, לא יהא ממרס בדמו עד שיביא מעילתו, אלא תעבר צורתו, ויצא לבית השריפה. מצורע שהביא חטאתו קודם לאשמו, לא יהא אחד ממרס בדמיה עד שיביא אשמו, אלא תעבר צורתה, ותצא לבית השריפה.

ב כל הקדשים שהקריבן קודם תמיד של שחר, או שעיכבן אחר תמיד של בין הערבים, הרי אילו פסולין, שאין לך קודם לתמיד של שחר אלא קטרת, ואין לך שמתעכב אחר תמיד של בין הערבים, אלא קטרת ופסח בערבי פסחי', ומחוסרי כפרה, כדי שיאכלו בפסחים לערב. ר' ישמעאל בי ר' יוחנן בן ברוקה או' מחוסרי כפרה מביא קרבנותיהן עם תמיד של בין הערבים, כדי שיאכלו בקדשים לערב. שחטו לשמו ומורקו שלא לשמו כשר, מפני שהכשר בשחיטה. כיצד שלא לאוכליו, שחטו לחולה, ולזקן, שאין יכולין לוכל כזית. שלא למנויו, שחטו לבני חבורה אחרת. שחטו למולין ולערלים, לטמאים ולטהורים, כשר. אבא שאול פוסל, והדין נותן שיהא פוסל, הואיל וזמן פוסל, וערלה פוסלת, מה הזמן עשה בו מקצתו ככולו, אף ערלה נעשה בה מקצתה ככולה. או כלך לדרך זו, הואיל וטומאה פוסלת, וערלה פוסלת, מה טומאה לא עשה בה מקצתה ככולה, אף ערלה לא נעשה בה מקצתה ככולה, נראה למי דומה, דנין דבר שנוהג בכל הזבחים מדבר שנוהג בכל הזבחים, ואל יוכיח זמן, שאין נוהג בכל הזבחים. או כלך לדרך זו, דנין דבר שלא הותר מכללו מדבר שלא הותר מכללו, ואל תוכיח טומאה שהותרה מכללה.

ג השוחט את הפסח על החמץ בארבעה עשר עובר בלא תעשה. פסח עצמו כשר, ויוצא בו ידי חובתו בפסח. אחד השוחט, ואחד הזורק, ואחד המקטיר. במי דברים אמורים בזמן שיש חמץ לאחד מבני חבורה, אין חמץ לאחד מבני חבורה, פטור, אבל המולק את העוף מבפנים על החמץ בארבעה עשר, עובר בלא תעשה. הפסח בארבעה עשר לשמו חייב, מפני שהוא כשר, שלא לשמו פטור, מפני שהוא פסול. ובחולו של מועד, לשמו פטור, מפני שהוא פסול, שלא לשמו חייב, מפני שהוא כשר. אימתי, בזמן שהן ראויין לביא פסח, אבל בזמן שאין ראוין לביא פסח, בין לשמו בין שלא לשמו חייב, מפני שהוא כשר.

ד אמ' ר' שמעון פסח בארבעה עשר, לשמו כשר, שלא לשמו פסול, בחולו של מועד, לשמו פסול, שלא לשמו כשר. אימתי, בזמן שראוי לביא פסח אחר, אבל אין ראוי לביא פסח אחר, בין לשמו בין שלא לשמו כשר.

ה שחטו אחרים לשמו בארבעה עשר ר' ליעזר פוסל, ור' יהושע מכשיר. אמ' ר' יהושע ומה בשאר ימות השנה שאינו כשר לשמו, כשרו אחרים לשמו, ארבעה עשר שכשר לשמו, אינו דין שיכשרו אחרים לשמו. אמ' לו ר' ליעזר ומה אם בשאר ימות השנה שאינו כשר לשמו, כשר הוא לשם אחרים, ארבעה עשר שכשר לשמו, אינו דין שיכשר הוא לשם שמו ולשם אחרים, וכן אתה אומ'? לומ' מפני מה כשרו אחרים לשמו בשאר ימות השנה, שכן כשר הוא לשם אחרים, יכשרו אחרים לשמו בארבעה עשר שאינו כשר לשם אחרים, אינו דין שיכשרו אחרים לשמו.

ו אמ' לו ר' יהושע הורעת כח פסח ואתה נותן כח לשלמים. חזר ר' ליעזר ודנו דין אחר, מצינו שמקדיש פסח באו שלמים, ולא מהמקדיש שלמים בא פסח, ומה פסח שמהמקדישו באו שלמים אינו כשר לשם שלמים, שלמים שאין מהקדישן בא פסח דין הוא שלא יכשרו לשם פסח. אמ' לו ר' יהושע חטאת תוכיח, שאין מהקדישה באו שלמים וכשרה לשם שלמים, אף אתה אל תתמה על השלמים, שאע"פ שאין מהקדישן בא פסח שיכשרו לשם פסח. אמ' לו ר' ליעזר לא אם אמרת בחטאת, שכן כשרה לשמה בשאר ימות השנה, תאמר בפסח שאינו כשר לשמו בשאר ימות השנה, הואיל ואין כשר לשמו בשאר ימות השנה, אם שחטו אחרים לשמו בארבעה עשר הרי זה פסול.

ז השוחט את הפסח לאוכלו בארבעה עשר כשר, לאוכלו נא, שלוק, ומבושׁ', כשר. השוחט את הפסח על בני חבורה, ואמ' שלא לשמו שחטתיו, שורת הדין אין נאמן, ר' יהודה אומ' עד שלא יתחילו בו, נאמן, משיתחילו בו, אין נאמן.

ח הפסח ששחטו בשחרי' בארבעה עשר שלא לשמו, ר' יהודה מכשיר, כאילו נשחט בשלשה עשר. ובן בתירה פוסל, כאילו נשחט בין הערבים. אמ' ר' יהושע הואיל ושלשה עשר אינו ראוי וארבע' עשר שחרית אינו ראוי, מה שלשה עשר אם שחטו שלא לשמו כשר, אף ארבעה עשר שחרית אם שחטו שלא לשמו כשר.

ט השיב ר' לסייע דברי בן פתירא, לא אם אמרת בשלשה עשר שאין מקצתו ראוי, תאמר בארבעה עשר שחרית שמקצתו ראוי, הואיל ומקצתו ראוי, אם שחטו שחרית בארבעה עשר שלא לשמו פסול.

י פסח ראשון בשלש כתים, ואין השני בשלש כתים. נשחט תמיד של בין הערבים, מקטיר את הקטרת, ומטיב את הנרות. ובא לו אצל פסח. קרעו והוציא את אמוריו, אפי'

של ארבעה ושל חמשה, נתנן במגס והקטירן על גבי המזבח. ובשבת מלבישו בגיזתו ומניחו ויוצא. ר' ישמעאל בי ר' יוחנן בן ברוקה או' ארבעה עשר שחל להיות בשבת, לא היה מפשיט, אלא עד מקום חזה.

יא כהן הקרוב אצל המזבח, שופכו שפיכה אחת כנגד היסוד. אם שפכו שלא כנגד היסוד, פסול. הלוים עומדין על דוכנן וגומרין הלל בשורה. אם גמרו שנו, ואם שנו שלשו, ואע"פ שלא שלשו מימיהן. אמ' ר' יהודה מימיה של כת שלישית לא הגיעה לומ' אהבתי כי ישמע ה', מפני שעמה ממועטין, והיא היתה נקרית כת עצילין.

יב כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת, אלא שהיו כהנים מדיחין את העזרה שלא כרצון חכמים. כיצד מדיחין את העזרה, פוקקין אותה, ומרגילין לה אמת המים עד שנעשית נקייה כחלב. ר' יהודה או' כוס היה ממלא מדם התערובות וזורקו זריקה אחת על גבי המזבח, שאם נתערב דמו של אחד מהן נמצא זה מכשירו. אמרו לו והלא אין מתקבל בכלי, ודם שאין מתקבל בכלי פסול לגבי מזבח. דבר אחר, שהוא דם התמצית, ודם התמצית פסול לגבי מזבח. אמ' להם אם כן למה פוקקין את העזרה, והיו מפקיעין הכהנים בדם עם רכובותיהן. אמרו לו שבח הוא לכהנים, שיהו מפקיעי' בדם עם רכובותיהן. ר' ליעזר בן יעקב או' כת שלישית הלכה וישבה לה בעזרת הנשים.

יג פעם אחת חל ארבעה עשר להיות בשבת, שאלו את הלל הזקן פסח מהו שידחה את השבת, אמ' להם וכי פסח אחד יש לנו בשנה שדוחה את השבת, הרבה משלש מאות פסחים יש לנו בשנה ודוחין את השבת. חברו עליו כל העזרה, אמ' להם תמיד קרבן צבור, ופסח קרבן צבור, מה תמיד קרבן צבור ודוחה את השבת, אף פסח קרבן צבור דוחה את השבת.

יד דבר אחר, נאמר בתמיד מועדו ונאמ' בפסח מועדו, מה תמיד שנאמ' בו מועדו דוחה את השבת, אף פסח שנ' בו מועדו דוחה את השבת. ועוד קל וחומר, ומה תמיד שאין חייבין עליו כרת דוחה את השבת, פסח שחייבין עליו כרת אינו דין שידחה את השבת. ועוד מקובלני מרבותי שפסח דוחה את השבת, ולא פסח ראשון אלא פסח שני, ולא פסח צבור אלא פסח יחיד. אמרו לו מה יהא על העם שלא הביאו סכינין ופסחין למקדש, אמ' להם חניחו להם, רוח הקדש עליהם, אם אין נביאין הן, בני נביאין הן. מה עשו ישראל באותה שעה, מי שפסחו טלה טמנו בצמרו, גדי קשרו בין קרניו, והביאו סכינין ופסחים למקדש, ושחטו את פסחיהן. בו ביום מינו את הלל נשיא, והיה מורה להם בהלכות פסח.

טו פעם אחת בקש אגריפס המלך לידע כמה מניינן של אכלוסין, אמ' להם לכהנים הפרישו לי כוליא מכל פסח ופסח, והפרישו לו שש מאות אלף זוגות של כליות, כפלים כיוצאי מצרים. ואין לך כל פסח ופסח שלא היו עליו יתר מעשרה מנוין, חוץ מטמא, ושהיה בדרך רחוקה. בו ביום נכנסו ישראל להר הבית ולא היה מחזיקן, והיה נקרא פסח מוכין.

פרק ה

א ר' ליעזר או' כשם שהשחיטה דוחה את השבת כך מכשירי שחיטה ידחו את השבת. כלל אמ' ר' עקיבא כל מלאכה שאיפשר לה לעשות מערב שבת אינה דוחה את השבת, ושאי איפשר לה לעשות מערב שבת דוחה את השבת. אמ' לו ר' ליעזר אמורי צבור יוכיחו, שהן כשרין למוצאי שבת ודוחין את השבת בזמנן, מה לי מכשירי שחיטה אחר שחיטה ומה לי מכשירי שחיטה לפני שחיטה? אמר רבי עקיבא מה למכשירי שחיטה אחר שחיטה, שכן דחת שחיטה את השבת, ידחו מכשירי שחיטה לפני שחיטה את השבת, שכן לא דחת שחיטה את השבת, ועוד שמא יערע בו פסול, ונמצא חלל את השבת ולא עשה.

ב פסח בא מן הצאן, ואינו בא מן הבקר, בא מן הכשבים ומן העזים. בא מן הזכרים, ואינו בא מן הנקבות, בא בן שנה, ולא בא בן שתים, ואין נאכל אלא בלילה, ואין נאכל אלא למנוייו, ואין נאכל אלא צלי, וחייבין עליו משום שבירת העצם.

ג חגיגה הבאה עמו באה מן הצאן, ומן הבקר, מן הכשבים ומן העזים, מן הזכרים ומן הנקבות, ובאה בן שנתה ובאה בת שתים, ונאכלת לשני ימים ולילה אחד, ואין חייבין עליה משם שבירת העצם. חגיגה הבאה עמו היא נאכלת תחלה, כדי שיהא פסח נאכל על השובע. חגיגה הבאה עמו יוצא בה ידי חובתו משם שמחה, ואין יוצא בה ידי חובתו משם חגיגה. ר' שמעון בן לעזר או' חגיגה העולה עמו על השלחן, ותבשילין העולין עמו על השלחן, הרי אלו מתבערין עמו.

ד ארבעה עשר שחל להיות בשבת, אחד דברים שהן ראויין לביא פסח ואחד דברים שאין ראויין לביא פסח, ושחטן לשם פסח, השוחט לשם חטאת צבור, לשם עולת צבור, ופסח ששחטו בשבת שלא לשמו, חייב דברי ר' מאיר. אמ' ר' שמעון לא נחלקו ר' ליעזר ור' יהושע על דברים שאין ראויין לביא פסח ושחטן לשם פסח, והשוחט לשם חטאת צבור, לשם עולת צבור, שהוא חייב, על מה נחלקו, על דברים שהן ראויין לבא פסח ושחטן לשם פסח, שר' ליעזר מחייב חטאת, ור' יהושע פוטר.

ה השוחט את התמיד בשבת שלא לשמו חייב. אמ' ר' יוסה שמעתי שהשוחט תמיד בשבת שאינו מבוקר שחייב חטאת, ויחזור ויביא תמיד אחר להכשירו חוץ מן הנשחט, שנ' תמימים יהיו לכם ונסכיהן, כשהן מבוקרין תמימין, כשאינן מבוקרין אין תמימים.

ו שחטו ונודע שמשכו בעלים את ידן, או שנטמאו, הרי זה חייב. ר' ישמעאל בי ר' יוחנן בן ברוקה אומ' אם יש לו שהות כדי שידע הרי זה חייב, ואם לאו, הרי זה פטור.

ז חטאת צבור ששחטן בשבת שלא לשמן הרי זה חייב, הקטיר אמורין הרי זה חייב, עולות צבור ששחטן בשבת שלא לשמן הרי זה חייב, ויקטיר אמורין לערב. חטאת יחיד ועולת יחיד ששחטן בשבת לשמן וזרק דמן שלא לשמן, חייב, שהורצו הבעלים. השוחט שתי חטאות לצבור ואין צריכין אלא אחת, חייב על האחרונה. שתי עולות לצבור ואין צריכין אלא אחת, חייב על האחרונה.

ח ר' יהודה אומ' כשם של עץ אין נשרף, כך של מתכות אין מרתיח. אמרו לו אין דומה העץ למתכת, מתכת חם מקצתו חם כולו, של עץ אע"פ שחם מקצתו, לא חם כולו.

ט פסח שסכו יין ושמן, אע"פ מנטף מלמעלה למטה, אין בו משום בישול. בשלו ואחר כך צלאו, צלאו ואחר כך בשלו, הרי זה אסור.

י אין מולגין את הראש ואת הכרעים, ואין טופלין אותן בחרסית, ובאדמה, אבל מפספסין אותן באור. הפסח צולין אותו שלם, ואין צולין אותו חתכות. רצה, מנתחו ומטילו אבר, אבר, על גבי גחלים.

יא אין צולין שני פסחים בתנור אחד, מפני תערובת, אפי' זה גדי וזה טלה, מפני הרגל, אבל צולין ארבעה וחמשה פסחים בארבעה וחמשה תנורין זה אצל זה, ואין חוששין.

יב חמש חבורות שנתערבו פסחיהן, נאמן אחד מבני חבורה לומר פסח זה של אותה חבורה הוא.

יג פסח אין נאכל אלא בלילה, ואין נאכל אלא עד חצות, ואין חייבין עליו משם נותר, ואין מחשבה פוסלת בו משם פגול עד שיעלה עמוד השחר.

פרק ו

א אימתי אמרו הפסח נאכל בטומאה, בזמן שבא מתחילה בטומאה, שחטו בטהרה, וניטמא הציבור, יזרק הדם בטומאה, ואל יאכל הבשר בטומאה, שחטו בטהרה, וניטמא הדם וצבור, יזרק הדם בטומאה, ואל יאכל הבשר בטומאה. הצבור והכהנים טהורין, וכלי שרת טמאין, עושין אותו בטומאה.

ב אימתי אמרו פסח בא בטומאה, בזמן שרובו של צבור טמאין. היו חציין טהורין וחציין טמאין, הטהורין עושין את הראשון, והטמאין עושין את השני. היחיד מכריע את הפסח לעשותו בטומאה דברי ר' יהודה. ר' אלעזר בן מתתיה אומר אין היחיד מכריע את הפסח לעשותו בטומאה, שנ' לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך, ר' שמעון או' היו חציין טהורין וחציין טמאין, הטהורין עושין לעצמן והטמאין עושין לעצמן. אמרו לו אין חולקין את הצבור, אלא או כלן עושין בטהרה, או כולן עושין בטומאה.

ג ר' יהושע או' כל הזבחים שבתורה שנשתייר מהן כזית בשר, וכזית חלב, זורק את הדם עליו. כחצי זית בשר וכחצי זית חלב, אין זורק את הדם עליו, ובעולה, אפי' לא נשתייר ממנה אלא כחצי זית בשר וכחצי זית חלב, זורק את הדם עליה, מפני שכולה ראוייה להקטרה. ובמנחה, אפי' כל המנחה קיימת, ולא נשתייר מן הזבח כזית בשר וכזית חלב, אין זורק את הדם עליה. ובפסח, אם יש כזית לכל אחד ואחד, יזרוק, ואם לאו, לא יזרוק.

ד ר' יהושע או' כל הזבחים שבתורה שניטמא בשר וחלבים קיימין, זורק את הדם על החלבים, נטמאו חלבים, והבשר קיים, זורק את הדם על הבשר, אבל פסח אינו כן, אע"פ שניטמא בשר, וחלבים קיימים, אין זורק את הדם על החלבים, שלא בא מתחילתו אלא לאכילה. נטמאו חלבים, והבשר קיים, אם יש כזית לכל אחד ואחד יזרוק, ואם לאו, לא יזרוק.

ה כל קרבנות הצבור והיחיד הציץ מרצה על טומאת אדם ועל טומאת הגוף, חוץ מנזיר ועושה פסח שמרצה על טומאת אדם, ואין מרצה על טומאת הגוף. ואם נטמא טומאת התחום, הרי זה מרצה. כיצד, היה הולך לשחוט את פסחו, ואמרו לו מת היה עמך בבית שנכנסתה בו, או תחת אבן שישבת עליה, ונודע לו בין משעשה פסחו ובין עד שלא עשה פסחו, צריך לעשות פסח שיני. אבל אמרו לו קבר התהום היה עמך בבית שנכנסת לו, או תחת אבן שישבת עליה, ונודע לו עד שלא עשה פסחו, צריך לעשות פסח שיני, משעשה פסחו, אין צריך לעשות פסח שני. וכן נזיר שהיה הולך להביא קרבנותיו, ואמרו לו מת היה עמך בבית שנכנסת לו, או תחת אבן שישבת עליה, ונודע לו בין משהביא קרבנותיו ובין עד שלא הביא קרבנותיו, צריך להביא קרבן טומאה, אבל אמרו לו קבר התהום היה עמך בבית שנכנסת לו, או תחת אבן שישבת עליה, ונודע לו עד שלא הביא קרבנותיו, צריך להביא קרבן טומאה, משהביא קרבנותיו, אין צריך להביא קרבן טומאה.

ו שחטו ונודע שמשכו בעלים את ידן, או שמתו, או שנטמאו, ישרף מיד. ר' ישמעאל בי ר' יוחנן בן ברוקה אומ' אם יש שהות כדי שידע, ישרף מיד, ואם לאו, תעבר צורתו,

ויצא לבית השריפה. זה הכלל, אירע פסול בגופו, ישרף מיד, בדם, או בבעלי', תעבר צורתו, ויצא לבי' השרפה.

ז השורף את העצמות, והמחתך בגידין, ובקרנים, ובטלפים, אינו עובר בלא תעשה.

ח העצמות והגידין הרכין הרי הן כבשר לכל דבר. השובר את העצם בפסח טהור, הרי זה לוקה ארבעים, ופסח עצמו כשר, ויוצא בו ידי חובתו בפסח.

ט פסח כשר חייבין עליו משום שבירת עצם, פסח פסול אין חייבין עליו משום שבירת העצם. ר' יעקב או' היתה לו שעת כושר ונפסל חייבין עליו משום שבירת העצם, ר' שמע' או' אע"פ שהיתה לו שעת הכושר ונפסל, אין חייבין עליו משום שבירת העצם. ר' ישמעאל בי ר' יוחנן בן ברוקה או' אפי' לא נפסל בו אלא אבר אחד בלבד, אין חייבין עליו משם שבירת העצם.

י השובר את העצמות לוכל כזית מוח מן המוח שבעצמות, שבראש, ושבקולית, אינו עובר בלא תעשה, והמוח עצמו כשר, ויוצא בו ידי חובתו בפסח, וחייבין עליו משם פיגול, ומשם נותר, ומשם טמא, ומטמא כזית במשא, וכעדשה במגע. כללו של דבר, המוח הרי הוא כבשר לכל דבר, אכל ממנו כזית נא, ומבושל, עד שלא חשיכה הרי זה פטור, משחשיכה, הרי זה חייב. כזית צלי עד שלא חשיכה, לא פטר את עצמו מבני חבורה, משחשיכה, פטר את עצמו מבני חבורה.

יא המוציא כזית בשר מבית לבית, ומחבורה לחבורה, בשעת אכילה, הרי זה חייב, שנ' לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה. אע"פ שנ' בבית אחד יאכל אוכלין אותו בחצרותיהן, ובגגותיהן, מה ת"ל בבית אחד יאכל, בחבורה אחת. ר' שמעון או' הרי שהיו יושבין ואוכלין וראו נחש, או עקרב, עוקרין אילו את פסחיהן ואוכלין אותו במקום אחר, שנא' על הבתים אשר יאכלו אותו בהם, אם כן למה נאמ' בבית אחד יאכל, שלא יהוא שתי חבורות אוכלות זו כנגד זו. כשהשמש עומד למזוג קופץ את פיו ומחזיר את פניו ולועס עד שמגיע אצל חבורתו ובולע, כדי שלא יראה אוכל משני פסחים. אם אין שם אלא חבורה אחת, אוכל בכל הבית כולו, ואינו חושש.

פרק ז

א ארבעה עשר שחל להיות בערב שב', משלשלין את הפסח לתנור עם חשיכה, ועושה לו למודין ונותנן עליו מערב שבת, נותן על גביו כסוי ונוטלו בשבת, ובלבד שלא יחזיר, ואם החזיר הרי זה חייב, מפני שבא לידי מירוח, והממרח בשבת הרי זה חייב חטאת.

מבקרו ועודנו בתנור, אם ניצלה נוטלו, ואם לאו, ממתינין לו עד שיצלה. ניצלה החיצון, ולא ניצלה הפנימי, קולף ואוכל עד שמגיע לנא.

ב הפסח מחזירין אותו שלם, ואין מחזירין אותו חתכות, דברי ר' יהודה, ר' יוסה או' בשבת בין כך ובין כך אסור, ביום טוב, בין כך ובין כך מותר. אמ' ר' שמעון לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על הפסח שמחזירין אותו שלם ואין מחזירין אותו חתכות, על מה נחלקו, על האברין, שבית שמיי או' מחזירין, ובית הלל או' אין מחזירין.

ג יתום ששחטו עליו אפטרופין, יאכל ממקום שהוא רוצה. הומנה על אחד מהן, אוכל ממקום שהומנא. הומנא על שני פסחים, אוכל מאי זה מהן שנשחט ראשון. ר' שמעון אומר לעולם נימנין על הפסח עד שישחט, ומושכין ידיהן ממנו עד שיזרק עליו הדם.

ד לא ישחוט אדם על ידי בנו ובתו הגדולים, ועל ידי עבדו ושפחתו העברים, ועל ידי אשתו, אלא מדעת', אבל שוחט הו' ע"י בנו ובתו הקטנים, וע"י עבדו ושפחתו הכנענים, בין מדעתן ובין שלא מדעתן. וכולן ששחטו לעצמן, או ששחט רבן עליהן, אוכלין משל עצמן, חוץ מן העבד שאוכל משל רבו.

ה עבד עברי, ומי שחציו עבד וחציו בן חורין, אוכלין משל עצמן. עבד של שני שותפין אוכל משל שניהן, הומנא על אחד מהן, אוכל ממקום שהומנה. הומנה על שני פסחים, אוכל מאי זה מהן שנשחט ראשון, אין ידוע אי זה מהן נשחט ראשון, או ששחטו שניהם כאחת, אוכל משל רבו. שכח רבו מה אמר לו, שניהם יצאו לבית השריפה, וצריכין לעשות פסח שני, ר' נתן אומ' אין צריכין לעשות פסח שני, שכבר נזרק הדם עליהם.

ו בני חבורה שנמנו על הפסח, אם יש כזית לכל אחד ואחד יאכלו, ואם לאו, לא יאכלו. נמנו עליו זה אחר זה, הראשנים שיש להם יאכלו, והאחרנים לא יאכלו, וצריכין לעשות פסח שני דברי ר', ר' נתן אומ' אין צריכין לעשות פסח שני, שכבר נזרק עליהם הדם.

ז בני חבורה שרצו להמנות אחרים על פסחן, הרשות בידן, רצו להמשך ולהמנות אחרים על פסחן, הרשות בידן. הממנא אחרים על פסחו, הרשות בידו. רצה להמשך ולהמנות אחרין על חלקו, הרשות בידו. לעולם נמשכין והולכין, ובלבד שנשתייר אחד מחבורה ראשונה דברי ר' יהודה, ור' יוסה או' בין מחבורה ראשונה, בין מחבורה אחר', ובלבד שלא יניחו את הפסח כמות שהוא.

ח בני חבורה שרצו להמנות אחרים על חלקן, הרשות בידן, מעות חולין. רצו להמשך, להמנות אחרים על חלקן, הרשות בידן, ומעות חולין. הממנה אחרים על חלקו, הרשות בידו, המעות חולין. רצה להמשך, להמנות אחרים על חלקו, הרשות בידו, המעות חולין. הממנה אחרים על חגיגתו, המעות חולין. רצה להמשך, ולמנות אחרים על חגיגתו,

המעות חולין. המוכר עולתו ושלמיו לא עשה כלום, המעות גזל ביד בעלים, ואין צריך לומר בחטאת ואשם.

ט בני חבורה שמתו מקצתן, או שנטמאו מקצתן, השאר אוכלין, ואין חוששין.

י בני חבורה שהיה אחד בהן שהיו ידיו רפות, רשאין לומר לו טול חלקך שלך. ולא מפני שהוא פסח, אלא אף בני חבורה שעשו סבול, והיה בהן אחד שהיו ידיו רפות, רשאין לומר לו טול חלקך שלך. רצו לעשות עמו טובה, בא ואוכל מהן.

יא מצורע מוסגר שוחטין עליו בשביעי, מוחלט שוחטין עליו בשמיני, יולדת שוחטין עליה יום ארבעים לזכר ויום שמונים לנקבה. וכולן שנטמאו, בין לפני זריקת דמים בין לאחר זריקת דמים, הרי הן כמפקח הגל, וצריכין לעשות פסח שני. ר' ישמעאל בי ר' יוחנן בן ברוקה אומ' פעמים שהן כמפקח הגל, ופעמים שאין מפקיח הגל כיוצא בהן, כיצד, היה גל ארוך, בדק בצד זה ונמצאת טומאה בצד השני, הרי הן כיוצא בו, וצריכין לעשות פסח שני. וכולן שנטמאו לאחר זריקת דמים הרי הוא כיוצא בהן, וצריכין לעשות פסח שני.

יב היה טמא בשעת שחיטה וטהור בשעת זריקה, טהור בשעת שחיטה וטמא בשעת זריקה, הרי זה אין אוכל, וצריך לעשות פסח שני. חולה בשעת שחיטה ואין יכול לוכל כזית, חלום בשעת זריקה ויכול לוכל כזית, חלום בשעת שחיטה ויכול לוכל כזית, חולה בשעת זריקה ואין יכול לוכל כזית, הרי זה אינו אוכל, וצריך לעשות פסח שני. לעולם אין יוצא ידי חובתו עד שיהא חלום בשעת שחיטה ובשעת זריקה. וכולן ספק נזרק עליהן דם, ספק לא נזרק עליהן דם, ספק יש בהן כזית לכל אחד ואחד ספק אין בהן, ספק טמאין ספק טהורין, פטורין מלעשות פסח שני. זה הכלל, כל הספיקות פטורין מלעשות פסח שני.

יג ר' יוסה בי ר' יהודה אומ' שומרת יום כנגד יום שנזרק עליה דם ואחר כך ראתה, הרי זה אין אוכלת, ופטורה מלעשות פסח שני, שכבר יצתה בזריקה. אבל ערל שנזרק עליו דם ואחר כך מל, הרי זה אין אוכל, וחייב לעשות פסח שני.

יד אמ' ר' לעזר בי ר' צדוק מודין בית שמיי ובית הלל בערל זכר שמקבל הזאה ואוכל, על מח נחלקו, על ערל גוי, שבית שמיי או' טובל ואוכל את פסחו לערב, ובית הלל או' הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר. אחד נכרי שמל, ואחת שפחה שטבלה. ר' ליעזר בן יעקב או' אצטדריוטות ושומרי צירין היו בירושלם שטובלין ואוכלין פסחיהן לערב.

טו בני חבורה שנטמא אחד מהן, ואין ידוע אי זהו, צריכין לעשות פסח שני. ציבור שנטמא אחד מהן, ואין ידוע אי זהו, עושין אותו בטומאה.

טז בני חבורה שהומנא אחד עמהן אפי' מן הצדקה, הרי זה חולק עמהן בעורות.
יז בני חבורה שטעו ואכלו פסחיהן של חביריהן, אומרין להן אכלו את שלנו. אכלו את שלהן, ונמצא יבולת בעורו של אחד מהן, צריכין לעשות פסח שני. עשו פסח שני וטעו ואכלו פסחיהן של חביריהן, אמ' להן אכלו את שלנו. אכלו את שלהן, ונמצאת יבולת בעורו של אחד מהן, צריכין לעשות פסח שני. נמצאו אוכלין ארבעה פסחים וידי חובתן לא יצאו. חמש חבורות שנתערבו פסחיהן, ונמצאת יבולת בעורו של אחד מהן, צריכין לעשות פסח שני.

פרק ח

א אילו עושין את השני, הזבין, והזבות, הנדות, והיולדות, האנוסין, והשוגגין, והמזידין, והמצורעין, ובועלי נדות, ומי שהיה טמא, או בדרך רחוקה, אם כן למה נאמ' טמא, או בדרך רחוקה, שבא הכת' לפוטרו מן ההכרת.
ב ר' עקיבא אומ' נאמ' טמא נפש ונאמ' דרך רחוקה, מה טמא נפש רוצה לעשות ואין יכול, אף דרך רחוקה רוצה לעשות ואין יכול. ר' ליעזר או' נאמ' רחוק מקום במעשר ונאמר רחוק מקום בפסח, מה רחוק מקום האמור במעשר חוץ למקום אכילתו, אף רחוק מקום האמור בפסח חוץ למקום אכילתו. ר' יוסה בי ר' יהודה אומ' חוץ למקום עשייתו.
ג אמ' ר' יוסה לפיכך נקוד על הי', כלומ' לא מפני שהיא רחוקה ודיי, אלא מאסקופת העזרה ולחוץ. ר' יוסה הגלילי או' דרך רחוקה, שומע אני מהלך יום אחד, או שני ימים, או שלשה ימים, כשהוא אומ' ובדרך לא היה, הוי מאסקופת העזרה ולחוץ קרוי דרך.
ד גר שנתגייר בין שני פסחים, צריך לעשות פסח שני דברי ר', ר' נתן או' אין צריך לעשות פסח שני, שכבר לא נתחייב בראשון. ניתן להן לישראל לבנות בית הבירה, היחיד עושה פסח שני, ואין הצבור עושה פסח שני, ר' יהודה או' אף הצבור עושה פסח שני. אמ' ר' יהודה מעשה בחזקיה מלך יהודה שהעשה את הצבור לעשות פסח שני, שנא' כי מרבית העם רבת מאפרים וממנשה מישששכר ומזבולון לא הטהרו וגו'.
ה ר' שמעון או' לא מפני שהעשי את הצבור לעשות פסח שני, אלא מפני שעיבר ניסן, אין מעברין אלא אדר. ר' שמעון בן יהודה או' משם ר' שמעון אף מפני שהעשי את הצבור לעשות פסח שני.
ו אין עושין חבורה של נשים, ועבדים, וקטנים, שלא לרבות את התפלה.
ז אילו דברים שבין הראשון לשיני, הראשון בשלש כתים ואין השיני בשלש כתים, הראשון דוחה את הטומאה ואין השני דוחה את הטומאה, הראשון חייבין עליו כרת

והשני אין חייבין עליו כרת דברי ר', ר' נתן אומ' אף השני חייבין עליו כרת. ר' חנינא בן עקביא או' אם עשו את השני אין חייבין עליו כרת על הראשון, לא עשו את השיני חייבין עליו כרת על הראשון. הראשון טעון חגיגה ואין השיני טעון חגיגה, הראשון נוהג כל שבעה והשיני יום אחד.

ח אילו דברים ששוין בהן הראשון לשיני, הראשון נאמ' בו שה תמים זכר בן שנה והשני כיוצא בו, הראשון נאמ' בו אל תאכלו ממנו נא ובשל והשיני כיוצא בו, הראשון נאמ' בו ולא תותירו ממנו עד בקר והשיני כיוצא בו, הראשון דוחה את השבת והשיני דוחה את השבת, הראשון טעון לינה והשיני טעון לינה, ר' יהודה או' אין השיני טעון לינה, אלא כיצד הוא עושה, נכנס ושוחט את פסחו בעזרה, ויוצא ומספיד את אביו בבית פגי.

ט בזמן שהפסח נאכל בטומא', טמא מת נכנס לעזרה ואוכלו, זבים וזבות נדות ויולדות הרי אילו לא יכנסו, ואם נכנסו הרי אילו חייבין, ר' לעזר או' אם נכנסו הרי אילו פטורין, שנ' וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב, בשעה שטמא נפש חייב, זבין ומצורעין חייבין, בשעה שאין טמא נפש חייב, אין זבין ומצורעין חייבין. בזמן שהפסח נאכל בטומאה, טמא מת נכנס לעזרה ושוחט, זבין וזבות נדות ויולדות הרי אילו לא ישחטו, ואם שחטו הרי אילו חייבין, ר' שמעון אומ' משם ר' יהושע אם שחטו הרי אילו פטורין, שנ' כל טהור יאכל בשר, והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשה לה' וגו', הנשחט לטהורין חייבין עליו משום טומאה, הנשחט לטמאין אין חייבין עליו משם טומאה.

י פסח ראשון שוחטין על האשה בפני עצמה, והשני עושה טפילה אצל אחרים דברי ר' יהודה, ר' יוסה או' פסח שיני שוחטין על האשה בפני עצמה, ואין צריך לומ' פסח ראשון. ר' לעזר בי ר' שמעון או' פסח ראשון עושה טפילה אצל אחרין, ואין עושה פסח שיני. אמרו לו מעשה ביוסף הכהן שהעלה את בן בתו לעשות פסח שיני והחזירוהו, שמא יקבע הדבר חובה. אמ' להם לא שיקבע הדבר חובה, אלא שאין האשה עושה פסח שני.

יא אילו דברים שבין פסח מצרים לפסח דורות, פסח מצרים אין חייבין עליו כרת, פסח דורות חייבין עליו כרת, פסח מצרים לא נהגו בו דקין, ותבלולים, אתנן ומחיר, מה שאין כן בפסח דורות.

יב פסח מצרים נאמ' בו ולקח הוא ושכנו וגו', מה שאין כן בפסח דורות.

יג ר' שמעון או' אומ' אני אף בפסח דורות נאמ' כן, וכל כך למה, כדי שלא יניח אדם שכנו הקרוב אל ביתו וילך ויעשה פסחו אצל חברו, לקיים מה שנ' טוב שכן קרוב מאח רחוק.

יד פסח מצרים לא היה טעון דמים וחלבים לגבי מזבח, מה שאין כן בפסח דורות. פסח מצרים נאמר בו והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות, מה שאין כן בפסח דורות.
טו פסח מצרים נאמ' בו ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר, מה שאין כן בפסח דורות.
טז פסח מצרים כל אחד ואחד שוחט בתוך ביתו, פסח דורות כל ישראל שוחטין במקום אחד.
יז פסח מצרים מקום אכילה שם היתה לינה, פסח דורות אוכלין במקום אחד ולנין במקום אחר.
יח אחד פסח מצרים ואחד פסח דורות, מי שהיו לו עבדים שלא מלו, ושפחות שלא טבלו, מעכבין אותו מלוכל בפסח, ר' ליעזר בן יעקב אומ', אומ' אני בפסח מצרים הכתוב מדבר.
יט אילו דברים ששוה בהן פסח מצרים לפסח דורות, פסח מצרים בשלש כתים ופסח דורות כיוצא בו, פסח מצרים נאמ' בו שה תמים זכר בן שנה, פסח דורות כיוצא בו.
כ פסח מצרים נאמ' בו ולא תותירו ממנו עד בקר, פסח דורות כיוצא בו.
כא פסח מצרים נוהג כל שבעה, פסח דורות כיוצא בו, ר' יוסה הגלילי אומ', אומ' אני שלא נאסר חמץ במצרים אלא יום אחד, שנ' לא יאכל חמץ היום.
כב פסח מצרים טעון שיר, ופסח דורות טעון שיר.

פרק ט

א פסח שנתערב בחולין, יקדיש חולין לשם פסח, והרי הן כשני זבחים שנתערבו. שנים שנתערבו פסחיהן, זה מושך לו אחד וזה מושך לו אחד, זה ממנה עמו אחד מן השוק וזה ממנה עמו אחד מן השוק, זה בא אצל זה וזה בא אצל זה, וכן הוא אומ', אם שלי פסח זה, ידיך משוכות משלך ונמנית על שלי, ואם שלך הוא פסח, ידי משוכות משלי ונמניתי על שלך. שתים של שלשה שלשה, שלש של ארבעה ארבעה, ארבע של חמשה חמשה, חמש של ששה ששה, שש של שבעה שבעה, שבע של שמונה שמונה, שמונה של תשעה תשעה, תשע של עשרה עשרה, ממנין להם אחד מכל חבורה וחבורה, ומחבורה אחרונה שנים, מפרישין פסח אחד, ואומ' כל מי שהוא שלו פסח זה ידינו משוכות משלנו ונמננו על שלו. שלש של שנים שנים, ארבע של שלשה שלשה, חמש של ארבעה ארבעה, שש של חמשה חמשה, שבע של ששה ששה, שמנה של שבעה שבעה, תשע של שמנה שמנה, עשר של תשעה תשעה, נמשכין להן אחד מכל חבורה וחבורה ומפרישין פסח

אחד, ואו' מי שהיו שלו פסח זה ידינו משוכות משלנו ונמנינו על שלו, נמצאו אוחזין את הטפילה ומניחין את העיקר.

ב אמ' להן ואמרו לו, אוכלין מן הראשון. לא אמ' להן ולא אמרו לו, אינן אחראין זה לזה. מיכן יפה שתיקה לחכמים וקל וחומר לטפשים, וכן הוא או' גם אויל מחריש חכם ייחשב ואין צריך לומ' חכם מחריש, אטם שפתיו נבון.

ג נתערבו בעולה, ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי יפה שבהן פסח, ובדמי יפה שבהן עולה. כבר קרב פסחו, יביא בדמיו פסח אחר. כבר קרבו עולתו, יביא בדמיה עולה אחרת.

ד נתערבו בתודה, ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי היפה שבהן [פסח, ובדמי יפה שבהן] תודה. קרב פסחו, יביא בדמיו פסח אחר. קרבה תודתו, יביא בדמיה תודה אחרת.

ה נתערבו בחטאות, ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי היפה שבהן פסח ובדמי היפה שבהן חטאת. קרב פסחו, יביא בדמיו פסח אחר. קרבה חטאתו, יביא בדמיה חטאת אחרת.

ו נתערבו באשם, ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי היפה שבהן פסח, ובדמי היפה שבהן אשם. קרב פסחו, יביא בדמיו פסח אחר. קרב אשמו, יביא בדמיו אשם אחר.

ז בשלמים, שניהן ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי היפה שבהן פסח ובדמי היפה שבהן שלמים. קרב פסחו, יביא בדמיו פסח אחר. קרבו שלמים, יביא בדמיו שלמים אחרים.

ח שלמים שנתערבו בשלמים הבאין מחמת הפסח, ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי היפה שבהן שלמים, ויאכלו ליום ולילה עד חצות, ובדמי היפה שבהן שלמים אחרים, ויאכלו לשני ימים ולילה אחד. בן עזאי אומ' שלמים הבאין מחמת הפסח הרי הן כפסח לכל דבר, אלא שהן נאכלין ליום ולילה.

ט נתערבו בבכור, שניהן ירעו ויסתאבו ויאכלו כבכור, ר' שמעון אומ' זה ישחט לשם מה שהוא וזה ישחט לשם מה שהוא, ושניהם יאכלו כפסח, וכמנוייו של פסח. נתערבו במעשר, שניהן ירעו ויסתאבו ויאכלו כמעשר, ר' שמעון או' זה ישחוט לשם מה שהוא וזה ישחוט לשם מה שהוא, ושניהם יאכלו כפסח, וכמנוייו של פסח.

י בכור ומעשר שנתערבו זה בזה, שניהם ירעו עד שיסתאבו, ר' שמעון או' זה ישחט לשם מה שהוא וזה ישחט לשם מה שהוא, ושניהם יאכלו כאחד, מפני שמתן דמן שווה. וכן היה ר' שמעון אומ' באשם ושלמים שנתערבו זה בזה, ולא הודו חכמים לר'

שמעון במביא קדשים לבית הפסול. במי דברים אמורים בזמן שנתערבו חיין, אבל בזמן שנתערבו שחוטין, יאכלו כחמור שבהן.

יא נתערבו בפסולי המוקדשין, או בחולין שנשחטו בעזרה, תעבר צורתן, ויצאו לבית השריפה.

יב המפריש פסחו ואבד והפריש אחר תחתיו, ולא הספיק להקריבו עד שנמצא הראשון, והרי שניהם עומדין, יביא אי זה מהן שירצה, כדברי חכמים, ר' יוסה או' מצוה להביא את הראשון, ואם היה השני מן המובחר יביאנו, והראשון ירעה עד שיסתאב וימכר, ויביא בדמיו שלמים לששה עשר. המפריש מעות לפסחו ואבדו והפריש מעות תחתיהן, ולא הספיק ליקח בהן פסח עד שנמצאו מעות הראשונות, יביא מאילו ומאלו פסח ויקרב, והשאר יביא בהן שלמים לששה עשר. המפריש מעות לפסחו ואבדו והפריש פסח תחתיהן, ולא הספיק להקריבו עד שנמצאו מעות, המעות יביא בהן פסח ויקרב, והפסח ירעה עד שיסתאב וימכר, ויביא בדמיו שלמים לששה עשר.

יג המפריש פסחו ואבד והפריש מעות תחתיו, ולא הספיק ליקח בהן פסח עד שנמצא פסח, פסח יקרב, ויביא מהמעות שלמים לששה עשר. המפריש פסחו ואבד והפריש אחר תחתיו והקריבו, ואחר כך נמצא ראשון, הוא עצמו יקרב שלמים לששה עשר.

יד המפריש מעות לפסחו ואבדו, והפריש מעות תחתיהן ולקח בהן פסח והקריבו, ואחר כך נמצאו מעות הראשונות, יביא בהן שלמים לששה עשר.

טו הפסח שנמצא בשלשה עשר ירעה עד שיסתאב. בארבעה עשר, יקרב שלמים, ר' לעזר אומ' קודם חצות, יהא רועה עד שיסתאב וימכר, ויביא בדמיו שלמים. לאחר חצות, הוא עצמו יקרב שלמים. הפסח שלא קרב בראשון יקרב בשני, לא קרב בשיני יקרב בשלישי. מעות שלא קרבו בראשון יקרבו בשיני, לא קרבו בשיני יקרבו בשלישי. חגיגה שלא קרבה בראשון תקרב בשיני, לא קרבה בשני תקרב בשלישי.

טז המפריש פסחו ומת, אם היה בנו מומנה עמו, יביאנו אחריו לשם פסח, ואם לאו, יביאם שלמים לששה עשר.

יז המפריש מעות לפסחו ומת, אם היה בנו ממונה עמו יביא בהם אחריו פסח, ואם לאו, יביא בהן שלמים לששה עשר.

יח תמורת הפסח, ולד תמורת הפסח, ולדן, ולד ולדן, עד סוף העולם, ירעו עד שיסתאבו וימכרו, ויביא בדמיהן שלמים, ר' ליעזר אומ' ולדות עצמן יקרבו שלמים. תמורת שלמים, ולד תמורת שלמים, וולדן, וולד ולדן, עד סוף העולם, ירעו עד שיסתאבו וימכרו, ויביא בדמיהן שלמים, ר' אלעזר אומ' וולדות עצמן יקרבו שלמים.

יט המפריש נקבה לעולתו, לפסחו, ולאשמו, עושה תמורה, ר' שמעון או' לעולתו עושה תמורה, לפסחו, ולאשמו אין עושה תמורה, אין לך דבר שעושה תמורה, אלא דבר הרועה ומסתאב. אמ' ר' רואה אני דברי ר' שמעון בפסח, שמהמקדיש פסח באו שלמי'.
כ המפריש נקבה לפסחו, תרעה עד שתסאב ותמכר, ויפלו דמיה לפסח. ר' שמעון בן יהודה אומ' משם ר' שמעון תמכר שלא במום. ילדה זכר, ירעה עד שיסתאב וימכר, ויביא בדמיו פסח. ר' לעזר אומ' הוא עצמו יקרב פסח.

פרק י

א ערב פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך. אפי' עני שבישראל לא יאכל עד שיסב, ולא יפחתו לו מארבע כוסות של יין שיש בהן כדי רביעית. בין חי, בין מזוג, בין חדש, בין ישן. ר' יהודה או' ובלבד שיהא בו טעם יין ומראה.
ב מזגו לו כוס ראשון, בית שמיי או' מברך על היום ואחר כך מברך על היין, שהיום גורם ליין שיבא, וכבר קדש היום ועדיין יין לא בא. ובית הלל אומ' מברך על היין ואחר כך מברך על היום, שהיין גורם לקדושת היום שתאמר.
ג דבר אחר, ברכת היין תדירא וברכת היום אינה תדירה. והלכה כדברי בית הלל.
ד מצוה על אדם לשמח בניו ובני ביתו ברגל. במה משמחן, ביין, דכת' ויין ישמח לבב אנוש. ר' יהודה או' נשים בראוי להם, וקטנים בראוי להם.
ה השמש מכביש בבני מעים ונותן לפני האורחין, אע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר, נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים.
ו המקרא את ההלל, הם הולכין אצלו וקורין, והוא אין הולך אצלם.
ז המקרא את בניו ובנותיו קטנים, צריך להיות עונה עמהן במקום שעונין. באי זה מקום הוא עונה, הגיע לברוך הבא אומ' עמהן בשם ה', הגיע לברכנוכם אומ' עמהן מבית ה'.
ח בני העיר שאין להן מי שיקרא את ההלל, הולכין לבית הכנסת וקורין פרק ראשון, והולכין ואוכלין ושותין, וחוזרין ובאין וגומרין את כולו, ואם אי איפשר להן, גומרין את כולו. ההלל אין פוחתין ממנו ואין מוסיפין עליו.
ט ר' לעזר בן פרטא היה פושט בו דברים, ר' היה כופל בו דברים. ר' לעזר אמ' חוטפין מצה לתינוקות, בשביל שלא ישנו. ר' יהודה או' אפי' לא אכל אלא פרפרת אחת, אפי' לא טבל אלא חזרת אחת, חוטפין מצה לתינוקות, בשביל שלא ישנו. עד היכן הוא אומ', בית שמיי או' עד אם הבנים שמחה. ובית הלל אומ' עד חלמיש למעינו מים, וחותם בגאולה. אמרו בית שמיי לבית הלל וכי כבר יצאו שמזכירין יציאת מצרים, אמרו להם

בית הלל אפילו הוא ממתין עד קרות הגבר הרי אילו לא יצאו עד שש שעות ביום, היאך אומר את הגאולה ועדין לא נגאלו. המצה, והחזרת, והחרוסת, אף על פי שאין חרוסת מצוה, ר' לעזר בי ר' צדוק אומ' מצוה. במקדש מביאין לפניו גופו של פסח.

י מעשה ואמ' להם ר' לעזר בר' [צדוק] לתגרי לוד, בואו וטלו לכם תבלי מצוה.

יא אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן, כגון אגוזין, תמרים, וקליות. חייב אדם לעסוק בהלכות הפסח כל הלילה, אפלו בינו לבין בנו, אפלו בינו לבין עצמו, אפלו בינו לבין תלמידו.

יב מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו מסובין בבית ביתוס בן זונין בלוד, והיו עסוקין בהלכות הפסח כל הלילה עד קרות הגבר, הגביהו מלפניהן, ונועדו והלכו להן לבית המדרש.

יג אי זו היא ברכת הפסח, ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו לוכל הפסח. אי זו היא ברכת הזבח, ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו לוכל הזבח.

סליק פירקא

וסליקא מסכתא